

Verdaguer i Vinyoli, dos poetes damunt les carenes

Pep Solà

(Biògraf de Joan Vinyoli - Centre Excursionista Farners)

jsola126@gmail.com

Rebut 12-01-2022, Acceptat 29-07-2022

1. Introducció

Jacint Verdaguer i Joan Vinyoli són els dos poetes de la tradició catalana que han pujat més muntanyes, en el sentit literal de l'expressió. A l'alta muntanya, en contacte amb l'extrema radicalitat i virginitat de la naturalesa, lluny de la ciutat, els poetes trobaven el lloc que els predisposava a la vida interior. En ells, el camí per assolir la muntanya és una ascensió física però sobretot ho és espiritual.

Aquesta experiència radical de la natura, la que pogueren viure en contacte amb les altes muntanyes, s'erigeix en una part constitutiva de la seva obra lírica i la conforma. L'experiència de la immensitat, de l'harmonia còsmica, de la comunió mística amb la natura i/o Déu, del silenci i la soledat, els permetia transitar, cada poeta a la seva manera, entre la consciència de petitesa de la dimensió humana i la percepció del sublim i transcendent.

El nostre propòsit és descriure i analitzar aquesta experiència i veure les traces fondes que ha deixat en les respectives obres, establint possibles analogies i també allò que les singularitza.

2. Les ascensions dels poetes¹

En aquesta taula hi trobem la relació dels cims que van pujar els dos poetes:

1. S'inclouen les ascensions a les muntanyes més altes, de més de 2.500 m d'alçada. Posem un interrogant quan l'ascensió és probable però no segura perquè no està prou documentada.

Verdaguer (1845-1902)	Vinyoli (1914-1984)
1879-80 Costabona (?)	1933 Pessons
1880 Pic de la Fossa del Gegant Puigmal Canigó ² Carlit i Peric (?)	1941 Montardo Aneto Salvaguardia
1882 Pic de Salòria Aneto	1942 Nou Creus
1883 Canigó Comabona Montsent de Pallars Pala alta de Sarradé Tossal des Capseres Tuc des Monges Montcalm Pica d'Estats Pic de Casamanya Pic de la Coma de Varilles	1943 Montardo Pedraforca
	1946 Puigsacalm
	1947 Montardo Besiberri (?)

Una mirada a la taula ens permet comprovar que l'experiència de Verdaguer abasta un període d'uns cinc anys, quan ja està prop dels quaranta d'edat, mentre que la de Vinyoli es produeix en un interval cronològic més ampli, d'uns quinze anys, i en una edat més jove. Diríem, doncs, que si haguessin estat coetanis, Verdaguer hauria començat les ascensions a l'alta muntanya quan Vinyoli ja les hauria acabat.

Fixem-nos també que Vinyoli puja fins a tres vegades el Montardo; en dues ocasions ho va fer des de la Vall d'Aran i l'altra des de la Vall de Boí. D'aquest cim en dirà, en una postal a Anna M. Ainaud de Lasarte: «té aquella cosa de misteriós, de poètic, d'humanitzat, que només a les narracions mítiques es troba».³ Aquestes paraules anticipen la íntima relació del poeta amb la muntanya. Encara que no utilitzi el

2. Aquesta ascensió no apareix en la bibliografia publicada però l'especialista Bernat Gasull ens la confirma, com a resultat de les seves darreres recerques, en data 12-XI-2021.

3. Carta a A. M. Ainaud de Lasarte, datada a Salardú el 22 de juliol de 1943. Fons Vinyoli (ACSE).

topònim en cap moment de l'obra, podem dir que el Montardo és el cim emblemàtic de Vinyoli així com el Canigó ho és de Verdaguer.⁴

Imatge 1 (Montardo): Joan Vinyoli, Francesc Gomà i Josep García en el Montardo l'any 1943 (ACSE)

Verdaguer fa les ascensions en solitari o acompanyat per algun guia (clergue de la zona, amic, pastor...) i normalment fa nit en recories mentre que Vinyoli les fa acompanyat d'uns quants amics i acostumen a dormir en tendes de campanya o refugis. Sorprenen les llargues jornades de Verdaguer, fent recorreguts amb molt desnivell acumulat en un sol dia que serien complicats per a un excursionista de capacitat mitjana dels nostres dies. Com escriu Bernat Gasull: «Malgrat que mossèn Jacint Verdaguer no era pròpiament un alpinista, sí que tenia una bona dosi de preparació física, coneixement de muntanya (tant de geografia i de natura com de l'entorn humà) i, sobretot,

4. Amb motiu del centenari del poeta, el dia 24 d'agost de 2014 els centres excursionistes vinculats a la seva geografia vital (Santa Coloma de Farners, Begur i Sarrià-Barcelona) organitzaren una ascensió al Montardo en homenatge al poeta. Al llarg del camí, es recitaren poemes que feien al·lusió a la seva experiència de muntanya. Vegeu els articles: SALADRIGAS BONAQUE, Xavier. «Joan Vinyoli al Montardo d'Aran». *Muntanya* [Barcelona], n. 139 (març de 2015), p. 64-69 i SOLÀ, Pep. «Joan Vinyoli, un poeta damunt les carenes». *Vèrtex* [Barcelona], n. 257 (novembre-desembre de 2014), p. 70-75.

una gosadia que el duia a aventurar-se amb sotana, sabates, paraigua i maleta per geleres, tempestes, grimpades i desnivells considerables».⁵

L'any 1878 Verdaguer ingressà a l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques (precedent de l'actual CEC, Centre Excursionista de Catalunya). No hi ha constància que Vinyoli fos membre del CEC però l'any 1933, amb uns quants amics, constituïren una mena d'agrupament excursionista per al qual redactaren uns estatuts.⁶ La base segona en concretava els objectius: «La finalitat de l'agrupament és l'elevació moral i el perfeccionament físic dels seus components pel bé de la pàtria i d'ells». El creixement espiritual i moral, l'esport i la pàtria, confluïen, doncs, en el propòsit del grup.

Coneixem el periple muntanyenc verdaguerià per les anotacions, textos i dibuixos que ens va deixar i els treballs de Josep M. de Casacuberta, Bernat Gasull, Curt Wittlin/Narcís Garolera... El de Vinyoli el coneixem per la correspondència, generalment postals, algun escrit dietarístic i fotografies que n'han quedat.

Curiosament, els cims que van pujar un i altre no coincideixen, a excepció de l'Aneto. Tots dos, això sí, van assistir a l'aplec de Montgarri, en el santuari d'aquest nom. Verdaguer explica tot el ritual de la jornada, fent èmfasi en la devoció dels participants a l'aplec,⁷ mentre que Vinyoli, que hi assistí uns seixanta anys més tard, en remarca l'aspecte més profà i escriu que va ballar un vals rodat amb la filla de l'ermità al so de l'acordió d'en Pauet de Bagergue, que tocava i cantava cançons en aranès. I també escriu que l'endemà mateix amb els amics que l'acompanyaven pujaria al Montardo.⁸

En el cas de Verdaguer trobem dos episodis que per força havien de marcar-lo perquè hauria temut per la seva pròpia vida: el primer,

5. GASULL, Bernat. *Les ascensions de Verdaguer al Pirineu*. Valls: Cossetània edicions, 2008, p. 9.

6. Foren signats a Barcelona, en data 2 d'abril de 1933, pel mateix Joan Viñoly i Pladevall (encara no havia adaptat el cognom a la grafia catalana), Manuel Rodés i Jansana, Josep M. Sala i Ponsati, Josep M. Ros i Gili, Esteve Monegal i Bofill i Josep Lluís Sagarra Zacarini. Fons Vinyoli (ACSE).

7. Verdaguer assistí a l'aplec de Montgarri els dies 14 i 15 d'agost de 1883. GAROLERA, Narcís i WITTLIN, Curt. *Del Canigó a l'Aneto*. Lleida: Pagès Editors, 2002, p. 150-154.

8. Carta a A. M. Ainaud de Lasarte, datada a Salardú el 17 d'agost de 1941. Fons Vinyoli (ACSE).

succeí a la glacera de l'Aneto (1882) on, en el camí de tornada, ell i el seu acompanyant van estar a punt de caure en una esquerda:

En una d'eixes passàrem ver perill. Jo m'aturí, sentint un soroll estrany, com de singlots, dringadera de vasos i fressa de rodes de carro, i diguí al guia: Sentiu? No tingué temps de respondre'm: s'ensorrà, al mateix temps que jo, en la boca negra d'un abisme. Mes nostra hora no era arribada...⁹

I l'altre, quan després de pujar a la Pica d'Estats (1883) entra a França per poder arribar a Andorra, cosa que fa pel port de Creussans.¹⁰ El guia que l'acompanya el deixa al coll i ha de baixar sol a Andorra; és tard, té poques hores de llum i es desorienta perquè la calamarsa havia esborrat el camí, de manera que passa moltes hores perdut, sense menjar ni beure. Finalment arriba a una borda habitada, on és acollit.

3. L'alta muntanya en l'obra de Verdaguer

L'alta muntanya irromp en l'obra de Verdaguer en el primer cant de *L'Atlàntida* (1877), el de títol «L'incendi dels Pirineus», però en aquest moment el poeta encara no hi ha fet ascensions i, per tant, no en té l'experiència íntima. Es tracta d'una projecció mítica que li permetrà encapçalar l'immens artífici literari que és aquesta obra. Podem entendre aquest capítol com a premonitori del que vindrà.

Pocs anys més tard, i després de diversos sojorns en els anys 1879-1880 a les comarques nordcatalanes que jeuen sota el massís del Canigó, té ocasió de percebre la magnitud d'aquesta muntanya i de fer-hi la primera ascensió. També coneix les ruïnes de Sant Martí del Canigó i Sant Miquel de Cuixà, just a la seva falda, llocs monàstics vinculats a la història del país. En aquest context concebrà la idea de fer un poema llarg per cantar i mitificar els orígens fundacionals de

9. GAROLERA, Narcís i WITTLIN, Curt. *Del Canigó a l'Aneto*. Lleida: Pagès Editors, 2002, p. 144.

10. Hi ha hagut certa controvèrsia entre els estudiosos a l'entorn del port per on Verdaguer hauria accedit a Andorra (Creussans, Angonella o Rat). Bernat Gasull ens confirma que només ho podia fer pel Port de Creussans.

Catalunya i el territori on s'insereix: el Pirineu. En sortirà *Canigó*, publicat el 1886.

Per escriure'l sentirà la necessitat de *viure* els indrets pirinencs i els seus cims. Ho farà en les expedicions dels estius de l'any 1882 i, molt especialment, en la de l'any 1883, que torna a pujar al Canigó. D'aquestes travesses Verdaguer n'escriu algunes anotacions i dibuixos imprescindibles per entendre l'abast de la seva experiència.

Imatge 2. J. Verdaguer. Fragment de croquis del Canigó

A *Canigó* l'experiència real d'alta muntanya de Verdaguer ens apareix destil·lada, al servei de la ficció i l'arquitectura de l'obra. Ho fa de manera totalitzadora en el cant IV, de títol «Lo Pirineu», on Gentil i la fada Flordeneu emprenen un viatge en carrossa i ella el porta a contemplar les meravelles del Pirineu, reflex de l'Edem o paradís. A

les estrofes d'aquest capítol hi desfilen cims, valls, rius i estanys que havia conegut en les excursions esmentades.

Entremig d'aquest cant, Verdaguer insereix un subcapítol dedicat exclusivament a la cima més alta, «La Maleïda», referint-se al cim que coneixem avui per Aneto, al qual també anomena Neto. Hi trobem una pregunta que ens sembla fonamental per entendre la vivència de la muntanya en Verdaguer:

Per què Déu entre abismes posà tanta grandesa?

I tot seguit la resposta:

Perquè al baixar a terra tingués un mirador
on l'home, bo o mal àngel sens ales, no hi fes nosa,
quan a sos peus somia la terra, com esposa
lo somni de l'amor.¹¹

Amb aquests pocs versos identifiquem el creador de tanta grandesa (Déu), i se'ns revela la naturalesa de l'home (àngel sense ales). L'un i els altres estan en connexió. Déu baixa a terra per les altes muntanyes. Aquestes configuren, en efecte, l'indret més proper a la divinitat. Per Verdaguer, certament, l'ascensió a l'alta muntanya era una forma d'acostar-se a Déu, de contemplar la grandesa de la seva creació i d'entrellucar l'anhelat paradís. Aquest anhel es posa de manifest en molts altres moments de la seva obra:

Lo firmament que veig per fora,
quan lo veuré de part de dins?¹²

Era, doncs, el lloc a la terra idoni per a la comunió mística, preàmbul o avantsala de l'aspiració última; entrar en el regne del cel després de la mort. La muntanya propiciava el vol místic i alhora l'experiència còsmica, com trobem en aquests versos del poema «Ales». En els

11. VERDAGUER Jacint. *Canigó* (Cant IV). A: *Poemes llargs / Teatre*. A cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2003.

12. Versos del poema «In domum domini» del llibre *Al Cel*. VERDAGUER, Jacint, *Poesia*, 2. A cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2006, p. 524.

darrers versos Verdaguer al·ludeix al desig de poder anar (volar) més enllà del que li és atorgat:

Quina força equilibra les esferes,
fent-les en dansa eterna voltejar,
com rodes d'un rellotge volanderes
que ara tot just s'acaba d'arriar?
[...]
Oh Déu meu, oh Déu meu, dau-me unes ales
o preneu-me les ganes de volar!¹³

O en el poema «La lluna», on Verdaguer imagina una dansa dels planetes i estrelles. El poema comença amb aquests versos:

Del cel un dia en la planície blava
se posaren los astres a dansar:

I acaba amb aquests altres:

Des de llavors, com una flor d'aubaga,
rodant per les tenebres de la nit,
sempre la Lluna pàlida s'amaga
de l'astre hermós del dia,
si el troba pels camins de l'infinit.¹⁴

Perejaume, un altre poeta que s'ha enfilat a les muntanyes més altes, ens ofereix, des de la seva cosmovisió, una singular interpretació del vincle entre Verdaguer, les muntanyes i Déu:

En un itinerari cap a la soledat d'aquesta muntanya exclusivament geològica, Verdaguer sembla anar-se'n obra i muntanya amunt fins allà on, extenuada, la mà del poeta troba repòs i consol en la mà de Déu. Perquè, en l'esforç titànic de les muntanyes, Verdaguer hi llegeix l'esforç que fa la terra per acostar-se al paradís. Què hi ha d'afegir a aquest esforç, doncs, sinó sumar-s'hi? De fet, quan hem parlat que Verdaguer construeix amb muntanyes, ho fa de dir que Déu ho fa. Però fins i tot així, al capdavall de tot, al capdamunt de tot, aquesta muntanya pura de Verdaguer incorpora amb la creu el

13. Versos del poema «Ales» del llibre *Al Cel*. *Ibidem*, p. 528-529.

14. *Ibidem*, p. 490-491.

senyal del temple i, de retop, el senyal de l'esfondrament, el senyal de la ruïna, en la mesura que la terra mor al cel en cada cim i se n'esglai a la punta de tot, i la creu marca insistentment, allà dalt, aquest esglai geològic de morir.¹⁵

D'aquesta visió de Perejaume volem remarcar aquesta mà de Déu que el poeta troba a la muntanya, la comunió del poeta amb la mateixa muntanya/terra en l'esforç d'acostar-se a Déu, i també aquest «esglai geològic de morir» de la terra en els cims, que es complementa amb els versos de Canigó abans esmentats: «quan a sos peus somnia la terra, com esposa / lo somni de l'amor». Certament, en Verdaguer, com en Vinyoli, amor i mort conflueixen.

Després de Canigó, l'obra de Verdaguer ja quedarà impregnada d'aquesta experiència i coneixement directe de l'alta muntanya. Vegem-ne un exemple:

[...] se veuen los estanys o piscines de Salomó. El més alterós, que rep per sota terra les aigües del *Fons Signatus*, les vessa en lo segon, i lo segon en lo tercer, com en los estanys de Tristanya, part damunt de la Vall d'Ordino, en Andorra.¹⁶

4. De Verdaguer a Vinyoli

En el poema «Excelsior», del llibre *Al Cel*, Verdaguer adreça a Déu aquest clam: «i en lo riu de les altures / deixau-me apagar la set.» I en un vers del poema «A les estrelles» del mateix llibre torna a fer un clam, aquesta vegada als estels: «ensenyau-me la Flor de l'infinit».¹⁷

Aquestes dues referències, la set i el desig d'infinit (o eternitat) ens porten directament a Vinyoli; la seva vida i, en conseqüència, la seva poesia també són un clam per apagar la set i un trajecte per assolir alguna forma d'eternitat o completesa de l'ésser.

15. PEREJAUME. *Els cims pensamenters*. Barcelona: Edicions Polígrafa, 2004, p. 94.

16. VERDAGUER, Jacint. «Los jardins de Salomó». A: *Poesia*, 2. A cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2006, p. 336.

17. *Ibidem*, p. 485 i 528, respectivament.

En el cas de Vinyoli, però, tot i mantenir en aquests anys de pràctica excursionista les creences cristianes,¹⁸ aquesta set no seria de Déu en el sentit tan explícit com ho és en Verdaguer; la set de Vinyoli seria d'una «vida més alta», d'un estat on l'harmonia i la bellesa puguin resoldre el conflicte interior associat als misteris vitals, és a dir a la vivència de l'amor, la mort, el sentit de la vida, el destí, la transcendència... En Vinyoli, doncs, l'experiència de l'alta muntanya no va associada a l'acostament cap a Déu i al paradís celestial sinó al misteri davant els enigmes de l'univers que la immensitat posa de manifest. Els dos poetes comparteixen una actitud romàntica però en el cas de Vinyoli es tracta d'un romanticisme empeltat de l'angoixa existencial del segle XX.

Ara bé, aquesta consideració admet matisos i, si aprofundíssim en la cosmovisió que sospitem que s'amaga darrera l'obra de Vinyoli, potser sí que conclouríem que aquest anhel, aquesta set, es resoldria en dissolució mística amb una divinitat-natura que es manifestaria de manera panteista en totes les coses, incloent-hi la paraula. Seria una dissolució on confluïrien, en un impuls dual, amor i mort.

I a les altures, damunt les carenes, Vinyoli, com Verdaguer, podia apaivagar, en certa mesura, aquesta set. I, per això, l'alta muntanya esdevenia una necessitat, una experiència a la qual no podia renunciar i que va practicar per un període d'almenys quinze anys. En la seva correspondència hi trobem moltes evidències d'aquesta atracció per les altures. Vegem-ho en aquestes ratlles que escriu a Carles Riba des de Salardú, on aquesta experiència el fa remetre a Hölderlin i a la disponibilitat creativa:

Aquí faig vida de repòs, llegeixo alguna estona les epístoles de Sant Pau i quan el temps ho ha permès he fet llargues caminades cap als llacs i boscos de les altes muntanyes. Hi ha paratges d'una

18. En aquests anys de pràctica de l'excursionisme d'alta muntanya encara no ha patit la crisi religiosa que arribarà als anys cinquanta i manté les creences, apreses a casa, de la religió cristiana, fins al punt d'anar-se a confessar, tal com escriu a la seva muller, Teresa Sastre, l'estiu de 1947, en una carta on li explica l'ascensió al Montardo: «Aquest matí he estat i seré molt feliç perquè he anat a missa i a confessar amb el Rector de Bohí que és un homenet molt simpàtic». Veg. SOLÀ, Pep. *La bastida dels somnis. Vida i obra de Joan Vinyoli*. Girona: CCG Edicions, 2010, p. 140.

gran bellesa, muntanyes que per descriure-les caldria aquella visió extraordinària de Hölderlin quan parla de l'àguila o dels paisatges:

*Ihr sichergebauten Alpen
Und ihr sanftblikenden Gebirge*¹⁹

Però jo em limito a mirar sense que res em domini fins al punt de posar-me en aquell singular estat que obliga a l'expressió verbal.²⁰

En el llibre *De vida i somni* (1948) hi trobem una secció, titulada precisament «Damunt les carenes», amb uns poemes on es concentra l'experiència de la muntanya d'aquells anys de joventut. En el poema «Damunt l'altura» el poeta expressa una mena de benestar «còsmic» i en els darrers versos al·ludeix al «diàleg» que s'estableix entre les muntanyes i el seu anhel.

Damunt l'altura, feliçment,
sota la calma del dia,
miro la volta resplendent,
sento dels aires l'harmonia.
Un món de pau i d'alegria
puja dels camps vessa del cel.
I quan al lluny l'hora declina,
la serralada ponentina
parla en secret al meu anhel.²¹

I en el poema «De vespre», de la mateixa secció, en la contemplació d'una posta de sol a muntanya el poeta experimenta una íntima percepció de l'infinit (o eternitat), en aquest cas pertorbada per

19. El vers original de Hölderlin diu «*Und ihr sanftblikenden Berge*», però Vinyoli hauria citat de memòria i escriu *Gebirge* (serralada) en lloc de *Berge* (muntanya). Una versió catalana de la citació seria: «Vosaltres indestructibles Alps / I vosaltres muntanyes de formes dolces». Agraïxo a Francesc Codina diverses consideracions que m'han permès confegir aquesta nota.

20. Postal a Carles Riba, amb data del 25 juliol de 1943. Arxiu Nacional de Catalunya.

21. Aquest i els altres poemes transcrits de Joan Vinyoli ho són de l'edició *Joan Vinyoli. Obra poètica completa*. A cura de Xavier Macià. Barcelona: Edicions 62, 2001.

l'arribada de la nit. Vinyoli, com Verdaguer en els versos al·ludits del poema «A les estrelles», també anhelava la flor de l'infinit.²²

El dia va extingint-se
darrera les muntanyes,
l'última llum alegre l'infinit;
tot calla i lentament va recollint-se,
però les aigües, riu avall, estranyes,
mormolen ja paraules de la nit.

Però, més enllà d'aquests primers exemples, corresponents a poemes escrits de manera simultània a l'experiència de la muntanya, en un poeta tan propens a revifar la guspira dels records,²³ aquesta experiència rebrotaria de manera continuada en l'obra posterior, fins al darrer llibre, amb molta riquesa de significats, fins a constituir un element vertebral de l'edifici líric vinyolià. Ho veurem en un breu recorregut al llarg de l'obra, durant el qual també ens apareixeran moments de contacte, segurament de manera inconscient, amb l'obra de Verdaguer.

En el poema «L'inaccessible» del llibre *Les hores retrobades* (1951), el cim de la muntanya esdevé el correlat objectiu d'allò que cerca el poeta i que ara li resulta inaccessible perquè li falten ales per volar més amunt de les carenes, com li mancaven a Verdaguer en l'esmentat poema «Ales». Els versos de Vinyoli diuen així:

No vaig trobar-te, viarany secret
cap als cims insegurs, coberts de boira,
del sentiment, sols entrevistos lluny.
Atret només per ells, però mancant-me
les fortes ales que demana un vol
inusitat, tan sols per apropar-s'hi,
em vaig quedar fent via per carenes

22. Ens sembla pertinent establir una analogia entre aquesta «flor de l'infinit» de Verdaguer amb la «flor blava» de Novalis a la qual remet Vinyoli en el seu poema en prosa «Primer esbós d'autoretrat als quaranta anys», de la secció «Poemes en prosa», dins *El griu* (1978).

23. «La meua poesia són records», respon Vinyoli a l'entrevista de J. Cruset publicada a *La Vanguardia Española* (22/2/1968).

inacabables de muntanyes tristes,
inhabitable solitud de l'erm.

Un dels recursos que singularitzen el pensament poètic de Vinyoli és la despersonificació que practica transmutant el jo poètic en elements de la natura, ja siguin vius o inerts. En el poema «Bon pensament del vespre» del llibre *El Callat* (1956), Vinyoli ho fa en elements propis de la muntanya (cleda, planell). Aquest recurs, que probablement aprèn de Rilke, també tindria un precedent en el vers «Sum vermis et non homo»²⁴ de Verdaguer.

Sóc una cleda en el serrat,
sota el vent de l'altura,
sóc el planell arran de l'espadat.
Quan el vespre madura,
que les boires aplega,
ja, pensament, doblega,
vençut, el cap, i les parpelles
cloent, fes-te pastura
de silenci d'estrelles.

La lectura del poema «El separat», de *Realitats* (1963), té una estranya correspondència amb el quadre «El caminant sobre el mar de núvols» (1818) de l'artista romàntic Caspar David Friedrich. I darrere la mirada a l'abisme del personatge hi trobem les de Vinyoli i Verdaguer. En el darrer vers hi trobem un altre clam, aquesta vegada adreçat a l'enigmàtica i polisèmica imatge de l'«Ocell més fort».

Roques amunt, al cim de l'espadat,
el solitari parla amb el profund.
Diuen: No val la veu del munt.
Jo m'arbro sol i sóc el separat.
[...]
sempre abocat als alts penya-segats,
la por i el crit dels vents arremorats
em fan clamar cap a l'Ocell més fort.

24. Del poema «*Sum vermis*». VERDAGUER, Jacint. *Flors del Calvari*. Barcelona: Columna, 2003, p. 141

Imatge 3. Caspar David Friedrich. «El caminant sobre el mar de núvols» (1818)

I en el poema «Un ase brama», del mateix llibre, les muntanyes ja són dins seu, dins les seves entranyes.

Estic fora de seny, tot l'univers ressona
dins meu, vaig dir, ventre i pulmons tinc plens
de muntanyes i camps, sóc llit de rius,
bressolo mars. [...]

A la segona part del poema «Ara que és tard», del llibre del mateix nom publicat l'any 1975, Vinyoli situa la gènesi en una imatge d'una àguila que va veure en la seva ascensió al Salvaguardia molts anys abans. És una mostra de la poderosa memòria del poeta i la capacitat del seu imaginari per interioritzar i assimilar imatges del passat, en aquest cas el vol d'una àguila.

Pel clar principi
d'aquest poema hi plana un gran ocell
que al cim d'un pic vaig veure a tocar,
majestuosament volant, allunyar-se
fent cercles.

La resta
records i paraules.

I en el poema «Muntanyes» de *Vent d'aram* (1976), torna a ser una operació de la memòria la qui porta les muntanyes als versos del poeta i, en aquest cas, els atribueix la qualitat de generadores de vida i de ser «coses primeres», és a dir aquelles que són irrenunciables, de tan interioritzades, i a les quals es torna a la tardor de l'edat:

En la vida, tostemps
he vist moltes muntanyes
a plena llum, boscos d'avets, de faigs,
[...] Quantes fonts
brollaven de les serres i creaven rius!
[...] A mida
que ens envellim tornen les coses
primeres.

I amb més contundència encara en el poema «Amb gavardina gris» del mateix llibre:

Estic ple de muntanyes
de boscos negres de silenci mort.

En el poema «La paraula», del llibre *A hores petites* (1981), la «serra tan alta» esdevé metàfora o correlat objectiu de l'estat creatiu que pot assolir per via de la paraula poètica.

Com és que m'he desvetllat
en una serra tan alta?
Tot el que miro m'exalta
i parlo com un orat.
Eixamplant la immensitat,
una àguila em sobrevola.
No tinc por de la rossola

És al moment precís
de l'equilibri insòlit que obre els ulls
a la blavosa, incerta llunyania
de les muntanyes que no li caldrà
mai tramuntar, car són de sobte en ell,
són ell mateix o l'altre que s'ha fet
de cop en ell...

Així, doncs, Verdaguer i Vinyoli, poetes caminadors i anhelants, van crear, un i l'altre, obres impetuoses, com les mateixes muntanyes que van trepitjar; l'una més esponerosa i l'altra més austera, però totes dues ben arrelades en les fondàries de la condició humana i per això tan comunicatives. I totes dues s'alcen, després d'emergir en els segles XIX i XX respectivament, com dos cims fonamentals de la lírica catalana.

Pujar aquests cims lírics és una aventura i a les seves aigües els lectors podem apaivagar la nostra pròpia set, perquè en el fons, la grandesa dels poetes deu raure en això: en el fet que la seva experiència radical, convertida en paraula poètica, es projecti en la nostra experiència per redimensionar-la.

5. Bibliografia general

- GAROLERA, Narcís i WITTLIN, Curt. *Del Canigó a l'Aneto*. Lleida: Pagès Editors, 2002.
- GASULL I ROIG, Bernat. *Les ascensions de Verdaguer al Pirineu*. Valls: Cossetània Edicions, 2008.
- PEREJAUME. *Els cims pensamenters*. Barcelona: Edicions Polígrafa, 2004.
- SOLÀ, Pep. *La bastida dels somnis. Vida i obra de Joan Vinyoli*. Girona: CCG Edicions, 2010.
- TORRENTS, Ricard. *Verdaguer, un poeta per a un poble*. Vic: Eumo Editorial, 2002.
- VERDAGUER, Jacint. *Poemes llargs / Teatre*. A cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2003.
- *Poesia, 2*. A cura de Joaquim Molas i Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2006.

— *Flors del Calvari*. Edició de Narcís Garolera. Barcelona: Columna, 2003.

VINYOLI, Joan. *Obra poètica completa*. A cura de Xavier Macià. Barcelona: Edicions 62, 2001.